

מגוּחַך לראות קוקיה הניצבת על כתפך. והמזמרת זמירות של גדולה

עצמית * סנובה הלועסת סיפרות לעושה. הארוזה והמתקנת למעמה...

הם מחקים אותנו

כוונתי לריאליזם-סוציאליסטי של טיפשים, שעכשיו הצ" לית לנטרלו בשנות ה-50, וגם לא לתכתוב אסתי ומעו" צב מבחינה קליגרפית, כפי שיש המתיימרים לעשות בהווה.

„עימות עם מימסד שוקע“

● מבחינה פוליטית, אנחנו מצויים בעצם בעימות עם מימסד שוקע. ההערכה המחודשת של כל המצב-הקו"י מי שלנו הואצת, בייחוד אחר מילחמת יום-כיפור, ולא ייתכן שלא תהיה לדבר תהודה בסיפרות. אני חושב שביטוי למצב זה היה גם על המישטח האירגוני, לכן גי" סינו, למשל, להקים את „איגוד סופרי ישראל“ ככלי אירגוני-מיקצועי, ולא גזעני, מתוך מאבק באגודת-הסופ"רים הנוכחית. הודות למאבקנו נאלצה האגודה הנור"כחית להקים איגוד מיקצועי כולל יותר, בשם „התאחדות סופרי ישראל“. אבל מובן שהמאבק הזה הוא רק בתחילתו.

● הבעיה שלנו עכשיו היא שאנחנו זקוקים לסיפ"רות-מחאה שלא תהיה פלאקאטית. סיפרות שתעמוד ברמה גבוהה מבחינת משמעות ולשון, ולא תהיה מנותקת מהלי"חצים הקיומיים בארץ. לחצים הסוגרים עלינו כאי-הי שקועים-למחצה במים. מייצג של סיפרות כזאת ניתן למ"צוא בסיפוריו של אהרון אפלפלד. העוסקים בטרומות של השואה, אפלפלד מצא דרך שלא להיות פלאקאטי וקישטי, שלא למסחר את הוועות נוסח אלי ויזל. הוא מתייחס לחוויות אינדיבידואליות שבשלהי השואה מתוך אחריות לשוני גדולה מאד. אחריות זו הופכת נוכחות חיה מייסדי מוסיומות של א.ב. יהושע, עמוס עוז, יורם קניוק, יצחק אורפז ועמליה כהנא-כרמון. אחריות לשונית, שבה מצוי המיזוג בין חוויה אינדיבידואלית לגמרי לבין קליטת מצב כללי, הדבר בולט בחול"היערות של א.ב. יהושע, ובחלקים של חיכאל שלי של עמוס עוז. מובן שלעיתים כה-המאזניים נוטה יותר לצד הפוליטי, כמו במחזות של יוסף מונדי. לא תמיד ניכר איוון מושלם בין הקווים השונים הללו. מה שחשוב הוא לראות אותנטיות אישית רצופה בדחפים קיומיים כלליים, תוך הקפדה שתמונת-המצב לא תהיה מוכתבת על-ידי אידיאולוגיה מימסדית, או כל אידיאולוגיה אחרת.

האקרוטיקה של מר גורי

● בין מילחמת ששת-הימים למילחמת יום-כיפור כתבנו בעכשיו: „...אין אנו יכולים לעמוד מנגד ולהח"ריש מול גל המליצה הלאומנית, השוטף את במות-ההר"ש שלנו... אנו אומרים „צביעות“ לא משום הנאום עצמו, כי בוודאי מותר להזו לנאום אפילו על סיפוח רבתי בני"עמון וארם-דמשק לישראל, אלא משום שזה היה הנאום הפרוגרמטי הראשי בוועידת האגודה. רק צביעות היא, כאשר אגודת-הסופרים קוראת תמיד לסופרי העולם לתמוך בנו בשם המוסר, אך ממלאת פיה מים בפרשיות כגון בירעם, או עקרב, או פיתח-הרפיח. גם איננו מאמינים באקרוטיקה הרוחנית של מר גורי, אשר על-פיה אפשר לקחת מהזולת עוד ועוד אדמות, מבלי, למשל, לסגור את שדותיו בתילדוקן...“

● העמדה הפוליטית של הסופר, העמדה המרדנית, איננה מתבטאת אך ורק ביצירתו. רובם של משתתפי עכשיו התייצבו מול תנועת ארץ-ישראל-השלמה. נגד הסיפוח, בעוד שהסופרים הקשישים ואף סופרי דור"הפלמ"ח פנו למחנה ארץ-ישראל-השלמה, או מסתופפים בצילם של אלון וגלילי. הדברים הגיעו גם לכדי התנג"שויות חריפות ביותר בין עמיתי למערכת עכשיו, בין פרופסור דן מירון למשה שמיר, וביני לחנוך ברטוב. יורם קניוק, הקרוב לחיים גורי, נקט עמדות שונות מאלה של גורי. כלומר, אנו עדים לקיטוב פוליטי מוחלט בין דורות.

● מדובר, לעיתים, על מחאה ברנית בסיפרות העיברית. אבל באופן פראדוקסלי, סופרים הקשורים עם

● המדובר לא רק ביצירות של סופרים צעירים מאד, אלא בתהליך-התחדשות ביצירתם של סופרים חשור"שבתאי והרולד שימל, חש כי מדובר אצל המשוררים האלה, לא בחזרה מיכנית על דפוסי-שירה של לפני 10 או 20 שנה, אלא במהפכה מושגית, כאשר הגבול בין טכסט שירי לבין טכסט לא-שירי מטשטש. אין זה מיקרה שמשוררים אלה מגדירים את שירתם כיום כמעין מעבדה

ד"ר גבריאל מוקד (42), מרצה לפילוסופיה באוני"ברסיטת בן-גוריון בנגב, והמשמש כמרצה לסיפרות באוניברסיטת חיפה, פירסם ספרים על קפקא ועגנון (עיונים ב,המטמורפוזיס, שבחי עזראל עמזה) ומחברים של פירקי פרוזה הגותית (ואריאציות). גבריאל מוקד, נמנה על מייסדי וערכי כתב-העת „עכשיו“ והוצאת הספרים שלידו, נחשב כאחד ממחוללי התפנית בסיפ"רות העיברית שלאחר דור-הפלמ"ח, ויוזמם של פיר"סומים תרבותיים בעלי מגמה רדיקאלית.

מונולוג

ניסיונות למחקר משמעויות של לשון, מעבדה הקולטת את כל האלימות וההיספוס של העיברית המדוברת. יחד עם זאת, אין לי ספק, שהפריצה המשמעותית הבאה בשיר"רה-העיברית תבוא מקרב בני ה-20 שגדלו כבר במצי"אות החשופה והאכזרית שאחרי מילחמת יום-כיפור, והרחוקים מרחק שנות-אור מהמליצה הציונית הרישמית.

● הסיפרות העיברית כיום תיבחן במילויס-מילוטני של שני תפקידים, שכל אחד מהם אינו קל בפני עצמו. התפקיד האחד הוא חידוש של משמעויות, תכנים וסיג"נוגות, מבלי להשתעבד לעבר — נטישת העבר המיידי של היוצר תוך מהפכה מושגית וסיגנונית מתמדת. כל יוצר צעיר, המבטא מהפכה כזאת, ימצא את מקומו בעכשיו"גם כשאין לו עורף ציבורי. שנית, אין להתעלם מכך כי סיפרותנו תיבחן עכשיו גם בתהודה ממשית של המצב החברתי, הכלכלי, הפוליטי והביטחוני בארץ. ואין

● למסתכל עכשיו, על מפת הסיפרות העיברית, שנים לא-מעטות אחרי מהפכת-הסיגנון, הנוסח והתוכן של סוף שנות ה-50' וראשית שנות ה-60' בסיפרות העיברית החדשה, כיום, 3 שנים לאחר מילחמת יום-כיפור, מתקבל רושם ברור, כי בסיפרות שולטים כוחות צעירים, דינאמיים ושונים לחלוטין מאותם השולטים במנגנון הציבורי, ובחיי הפוליטיקה והכלכלה של ישר"אל. בעוד שבמימסד המדיני שולטים דור-הזקנים ומש"לימיהם בני דור-הפלמ"ח, בולט בחיי הסיפרות זרם חד"שני יותר, דור-המדינה, למשל, יצירות יהודה עמיחי, דוד אבידן, נתן זך ויונה וולך בשירה; הסיפורת של א.ב. יהושע, יורם קניוק, יצחק אורפז, עמוס עוז, מסות הביקורת של דן מירון ועדי צמח. המסתממים ליצירה המבטאת אופן מחשבה שונה לחלוטין מזה של דור"ביאליק, דור-אלתרמן או דור-הפלמ"ח.

● מהי הסוציולוגיה, או הממשות החברתית, הניצבת מאחרי המהפכה התוכנית והסיגנונית הזאת בסיפ"רות העיברית, שמסומלת כיום על-ידי סופרי דור-המדינה — יהודה עמיחי ועד לצעירים בני 20, המתחילים היום לפרסם בעכשיו — הם מהווים ביטוי ממש לאינ"טליגנציה הישראלית, לשיכבת אנשים צעירים בארץ, שאי"נם משועבדים למנגנוני מפלגות-המימסד ולדפוסי-מח"שבה מימסדיים. בעוד דורם של שלונסקי ואלתרמן, ובני-טיפוחיהם מדור-הפלמ"ח, היה צמוד בטבורו לזרמים המיפ"לגתיים הישנים, פעלו אנחנו לבד, בלי מקורות כספיים ממשיים, ומתוך מידה רבה של חיפוש דרך אינדיבידואלי.

נגד „מיסחור עצמי“

● אם לבחון את יצירות דור-המדינה, בולט כי אין ליוצרים תפיס-הרעיונית-מוקדמת הכופה עצמה על היצי"רה, תכונה זו איפשרה להם להתבונן במציאות הר"חנית, החוויתית, ובסופו של דבר גם החברתית, של ישראל, לא במישקפי, תודעה-יהודית, או, אתה, בחרי"תנו, או, הציונות-המגויסת, ולכן הם סיפקו מפה קיור"מית אמיתית של מצבנו. סיפרות דור-המדינה הגיעה לאמיתות המקיפות — במידה שהגיעה — דרך הרבה כניסות אינדיבידואליות מוחשיות, אם לעשות פארפרזה משורות שירי של עמיחי, „לא כברש“ (...לא הצילצול החד, המעורר / בשער הרופא התורן, / אלא בדפי"קות, בהרבה אשונים / בכניסות צדדיות, בהרבה דפי"קו"ת-לב...).

● עכשיו, הביטאון המרכזי של דור-המדינה בסיפ"רות העיברית, היה מושתת תמיד כולו על התנדבות בלתי-מימסדית ובלתי-ממוסדת, עם תמיכות מועטות מבחוץ. למרות תנאים אלה, נהנינו תמיד ממירב האהדה של הסופרים הצעירים, כך, למשל, הוצאנו לאור את ספריהם של עמיחי ואבידן, בהוצאתנו ראו אור גם ספ"ריהם הראשונים של אהרון אפלפלד, יונה וולך, יאיר הורביץ, אהרון שבתאי, אריה סיון, מאיר ויזלטיר, יוסף מונדי, עדי צמח ורבים אחרים.

● ביטאנו, ואנחנו מבטאים, את הכוחות הנונקוני"פורמיסטיים של הסיפרות הצעירה, בבחינת צועדים לפני המחנה, טיבעי שבאחרונה ניכרות תופעות רבות של מיתוסור ומיסוד של כל אותם חידושים סיפרותיים רדי"קליים, שבאו לידי ביטוי, בפעם הראשונה, על דפי עכשיו. טיבעי הדבר שאחרים סיגלו לעצמם את הקו שלנו, ומוכרים אותו בעטיפות מבריקות לקהל, בחינת שלוחה ממוסחרת שלנו.

● אלא שתפקידנו העיקרי אינו מיסחור-עצמי — אלא העזה מתמדת וצעידה קדימה. תפקיד זה מתבטא באקטואליות העיקבית של גילוי הכישרונות החדשים, במדור „פנים חדשות“ אנו מפרסמים יצירות ראשונות של סופרים ומשוררים צעירים, לרוב למטה מגיל 25. גילוי מדור זה הביאו לכן, שלאחר מילחמת יום-כיפור ניכרת מהות חדשה בכתיבתם של יוצרים חדשים, דברים שונים ומעניינים קורים ללשון העיברית, והם באים לידי ביטוי ביצירה.